

Upphovsrätt är ett skydd för konstnärliga verk som det inte går att söka om utan uppstår automatiskt när verket kommer till. Den skyddar konstnärligt skapande som musik, film, konst och litteratur.

Upphovsrätten skyddar konstnärligt skapande

Och det är ju tur, för i annat fall kanske vi inte hade haft någon musik av Tomas Andersson Wij eller Silvana Imam, filmerna En man som heter Ove eller Sameblod, konst av Lars Lerin eller Karin Broos eller för den delen böcker av Astrid Lindgren eller Jonas Hassen Khemiri. Upphovsrätten gör att konstnären kan leva på sitt yrke, precis som vilket annat yrke som helst. Sen finns det ett viktigt årtal att hålla reda på och det är 70 år. Det betyder att alla verk är skyddade fram till 70 år efter upphovspersonens död. Det vill säga en text

av August Strindberg går bra att läsa högt, men för den nya svenska översättningen av William Shakespeares pjäs Hamlet behövs det sökas tillstånd. Stim är kanske den upphovsrättsorganisation som flest känner till. Men det finns några fler som hjälper till att reda ut när du behöver söka upphovsrätt.

Martin Berger, jurist på Patent- och registreringsverket (PRV), kan du berätta lite mer vad upphovsrätt är?

–Upphovsrätten skyddar alla typer av konstnärliga och litterära verk, till exempel texter,

datorprogram, musik, film, fotografier och byggnadskonst. Det enda kravet är att verket är upphovspersonens egna skapelse, och tillräckligt originellt utformat.

Det är PRV som i Sverige har i uppdrag att höja kunskapen om en ökad förståelse för innebörden av upphovsrätten.

–Upphovsrätten uppstår i samma stund som ett verk skapas, säger Martin Berger. Det går alltså inte att registrera sin upphovsrätt någonstans. Den som har upphovsrätten till ett verk har ensamrätt att bestämma vem som får framställa ex-

emplar av verket, och hur eller om verket ska göras tillgängligt för andra.

Roger Lindström på Stim, vad gäller när vi vill använda musik?

–Bygdegårdarnas Riksförbund har ett avtal med Stim, så det rent juridiska tillståndet att anordna musikaktiviteter i bygdegårdar som är medlemmar i BR finns redan. Men när det används musik i verksamheten – till exempel disco, dans, trubadurkväll eller konsert – då måste arrangören redovisa till oss i efterhand.

För att skydda ett konstnärligt verk, som kan vara musik, bild eller text, finns upphovsrätten. Ersättningen gör ju att konstnären får ersättning för sitt skapande och kan fortsätta göra nya verk som alla kan ta del av. Foto från föreställningen Forsablått, en av föreställningarna i trilogin inom projektet Scenplats Hudiksvall.

Foto: Karin Waleén Egholt

Hur gör vi när vi behöver en bild till nya hemsidan, ha med en illustration i programbladet eller kanske i powerpointpresentationen?

Internet har gjort att vi har översvämmats av bilder. Men alla bilder, foton och illustrationer, såväl dina egna eller ett foto taget av fotograferna Paul Hansen eller Maud Nycander, är upphovsrättskyddade. Så här säger Erica Wänelöf, jurist på Bildupphovsrätt.

–Vi representerar 100 000 svenska och utländska konstnärer, illustratörer, fotografer och konsthantverkare och tecknar avtal med de som vill använda upphovsrättsligt skyddade bilder i sin verksamhet. Så om de hittar en bild på nätet som de vill använda, så kan de vända sig till oss. Om det är en medlem hos oss kan vi utfärda ett tillstånd till föreningen så att de kan använda bilden.

Det går även att hitta bilder som man kan använda gratis på nätet genom till exempel Freepik, Pixabay och Flickr. Kolla rättigheterna för den bild du vill använda noga – ibland är det helt fritt, men ofta måste du ange vem som har fotat/skapat bilden/illustrationen för att få använda den.

På Amatörteaterns Riksförbund (ATR), som liksom BR är en ideell organisation som organiserar svensk amatörteater, finns också ett förlag med manus samt förmedlar upphovsrätt för all amatörteater och skolteater i Sverige. Men Anders Stark, på ATR, om vi inte säljer biljetter behövs väl heller ingen upphovsrätt?

–Alla verk, oavsett om det säljs biljetter eller inte, måste

ha gällande kontrakt för att få framföras. Det gäller alltså även om det bara är en föreställning för föräldrarna. Det är viktigt att söka rättigheterna så tidigt som möjligt – ibland kan vissa verk vara stoppade på grund av professionella rättigheter och det är så tråkigt att behöva ge avslag till en grupp som repeterat länge inför en premiär.

Ett annat tips är att alltid fråga vad som får göras med ett verk som man ska sätta upp. Det går nämligen inte att göra vad som helst – i princip alla ändringar måste godkännas av upphovsrättsinnehavaren.

Jenny Wallheimer på Swedish Film kan allt om att visa film i grupp och de har också filmer att hyra.

–Det är inte ovanligt att man, utan att tänka på det, bryter mot upphovsrättslagen, kanske genom streaming av en film som visas i bygdegården. Det är viktigt att arrangören har koll på vilka rättigheter som gäller när det ska visas film och att filmen hyrs på ett korrekt sätt. Det är lite olika regler som gäller vid öppna eller slutna visningar. Vi på Swedish Film kan hjälpa föreningarna så att allt går rätt till.

Genom att följa upphovsrättslagen kan vi fortsätta dela upplevelser av musik, film, teater, bilder och annat uppskattat och skaparna får möjlighet att fortsätta skapa nya verk som vi kan ha glädje av. Att bjuda in till en kulturell upplevelse gör bygden levande och skapar samhörighet.

**JENNY DAHLERUS,
STEFAN LÖFGREN,
ANNA ÖHMAN**

FAKTA

» På www.bygdegardarna.se/var-verksamhet/kultur/upphovsratt finns mer att läsa om upphovsrätt.

» För den som vill läsa hur upphovsrätten regleras i lagen kan hitta upphovsrättslagen (1960:729) på Riksdagens hemsida, www.riksdagen.se. Där framgår bland annat att den som döms för brott mot lagen kan dömas till böter eller fängelse i högst två år.

» PRV:s hemsida, www.prv.se, beskriver bakgrund och hur upphovsrätten regleras.

BYGDEGÅRDSMINNE

Samma år som riksförbundet firar 75 år firar den första bygdegården 100 år – Ås Förbundsgård i Jönköpings distrikt byggdes 1919.

Vilket är ditt bästa bygdegårdsminne?

Det undrar vi eftersom Bygdegårdarnas Riksförbund nästa år fyller 75 år.

Inför jubileet pågår ett arbete med att ta fram en jubileumsbok, som lanseras på Förbundsstämman i Värnamo 1–2 juni. Här i tidningen kommer vi också särskilt uppmärksamma jubileet. Bland annat vill vi publicera de bästa minnena från er läsare.

Så vilket är ditt bästa minne? Är det stoltheten över

något ni åstadkommit tillsammans? Är det en magisk föreställning? Något dråpligt som hänt? Eller när du träffade den stora kärleken?

Mejla tipsa@bygdegardarna.se (skriv Mitt bästa bygdegårdsminne i ämnesraden) och berätta **senast den 31 januari**.

Om du själv vill dela i dina sociala kanaler använd gärna hashtagarna: #mittbästabygdegårdsminne och #br75år.

Dags att utveckla din förening?

Nu har vi kokat ner vår långa erfarenhet av föreningsutveckling och kryddat med den senaste pedagogiken inom området. Vi hjälper till att utbilda ledare, bistår med vårt kontaktnät och erbjuder skräddarsydda utbildningar utifrån era behov. Välkommen till ett roligare och bättre föreningsliv!

Läs mer på
www.sv.se/foreningsboxen

